

petuam castitatem conservare: Lev. 21: "Sacerdotes sancti erunt Domino suo, et non polluent nomen ejus. Incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt." Beda: "Si veteris testamenti Sacerdotes secundum ordinem vicis suae intraturi templum ad offerendas legales hostias a propriis uxoribus oportuit abstinere: quanto magis nostri Sacerdotes, quos ad consecrandum sacrosanctum corpus Domini paratos semper esse oportet, et continuam et sempiternam semper debent castitatem conservare?" Secundum praeparativum est exemplorum patrum custodia per calceamenta pedum figurata. Gregorius: "Calceamenta in pedibus habere, est mortuorum patrum vitam aspicere, et nostra vestigia a peccati vulnere custodire." Cantic. 5: "Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis; filia principis!" Gressus sunt profectus operum in calceamentis, idest in consideratione vitae patrum. Tertium praeparativum est correctionis disciplina in baculis manuum figurata. Baculus enim significat rectitudinem justitiae, qua debemus nosmetipsos de nostris excessibus ante communionem judicare. Psal. 44: "Virga directionis, virga regni tui etc. Apprehendite disciplinam etc." 1 Corinth. 11: "Qui manducat et bibit indigne.... Quod si nosmetipsos dijudicemus etc." Augustinus: "Ascendas hic adversus te tribunal mentis tuae, et constituto in corde iudicio adsit accusatrix cogitatio, et testis conscientia, et carnifex timor Domini; inde quidam sanguis animae confidentis per lagrimas profluat: et sic cessat vindicta divina, cum confessio et correctio praecedat humana: et sic homo dignus erit ad sumendum corpus Christi nunc in Sacramento, et perfecta fruitione in futuro." De primo Deut. 8: "Afflixit te Dominus penuria, et dedit tibi cibum manna quod ignorabas;" afflixit te idest fecit ut affligeres te et corrigeres, "penuria," idest poena voluntatis tuae, et voluptatis carentia, et nunc dedit tibi caelestem panem corporis sui. De secundo ad Hebr. 12: "Omnis disciplina in praesenti non videtur gaudii," sed moeroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiae. Item praeparativum ad corpus Domini suscipiendum esse potest manducatio spiritualis, secundum quod perfecti manducant ratione meditationis devotae, de quo "infra sermone decimo nono ante medium, et in medio."

CAPUT XVII.

De triplici modo manducandi; et primo de Sacramentali tantum.

"Venite, comedite etc." Thema proprium. "Quicumque manducaverit panem hunc et biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini," 1 Cor. 11. Quintum principale circa Sacramentum Dominici corporis notandum, est modus manducationis; et hoc triplex: scilicet Sacramentalis tantum, spiritualis tantum, Sacramentalis et spiritualis simul. Ad hoc intelligendum sciendum, quod in cibo altaris duo sunt: scilicet Sacramentum et virtus sacramenti. Sacramentum, ut dicit Augustinus, in duobus consistit, visibili panis et vini specie, et invisibili carne et sanguine Christi; virtus vero Sacramenti est sanatio a damnatione mortis aeternae. Hanc virtutem Sacramenti crediderunt et gustaverunt spiritualiter omnes salvandi ab origine mundi, et quotidie gustant omnes boni Christiani. Secundo modo tam boni quam mali; hoc modo dissimili, quia mali manducant Sacramentum tantum, idest sub visibili specie panis corpus Christi; sed non virtutem Sacramenti manducant spiritualem, idest salutem ad vitam aeternam: boni vero manducant utrumque simul, scilicet Sacramentum et virtutem Sacramenti. Ex his patet triplex modus manducandi. Primus Sacramentalis tantum, secundus spiritualis tantum, tertius Sacramentalis et spiritualis simul. Primo manducant mali Christiani, secundo omnes salvandi, tertio soli boni Christiani. Primi manducant et non manducant; secundi non manducant et tamen manducant; tertii manducant et manducantur. Primus modus manducandi corpus Domini est sacramentalis tantum, quomodo mali Christiani manducant; quia venerandum corpus in peccato mortali ore polluto sumentes, cordis affectum ab influenza virtutis bonitatis ejus, peccatis suis immundis et duris quasi luto et lapide claudunt. Ezech. 14: "Posuerunt immunditias suas in cordibus suis, et idola," scilicet scandalum iniquitatis suae statuerunt contra faciem suam. Isti manducant et non manducant: manducant quidem, quia corpus Domini sumunt Sacramentaliter; sed tamen non manducant, quia virtutem spiritualem, idest salutem animae non percipiunt. Eccles. 6: "Est aliud malum quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines. Vir cui Deus dedit divitias et substantiam et honorem, nec tribuit ei potestatem ut comedat ex eo." Hebr. ult.: "Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt," idest peccatis carna-

libus. 1 Cor. 10: "Non potestis calicem Domini bibere, et calicem daemoniorum." Gregorius: "Est quidem in peccatoribus et indigne sumentibus vera Christi caro et verus sanguis, videlicet praesentia essentia, non salubri efficientia." Augustinus: "Qui discordat a Christo nec manducat carnem ejus, nec bibit sanguinem, etsi tantae rei Sacramentum quotidie sibi sumat ac iudicium. Discordat a Christo qui cordis affectum ab eo avertens ad peccatum convertit; et talis vere miserabilis dici potest, ad quem tam magnum bonum frequenter venit, et nullum exinde spirituale lucrum accipit sive percipit." Hoc modo, scilicet Sacramentaliter manducantium, tria sunt genera: primi malevoli, secundi dolosi, tertii praesumptuosi. Primi sunt qui corpus Domini sumunt in peccandi voluntate. Secundi sunt hypocrisis, qui foris boni apparentes occulte sunt pravi, et tamquam justii accedunt ad altare. Tertii sunt qui maxime mali sunt, et tamen praesumunt communicare. De duobus primis potest hic dici, et de tertio in sequenti. De primo genere malorum communicantium, scilicet de malevolis, Isaias 19: "Appropinquit populus iste ore suo, cor autem eorum longe est a me." Appropinquit ore per Sacramenti susceptionem, sed cor longe est per peccandi voluntatem. Tales tria mala sequuntur: peccati sui aggravatio, a gratia Christi separatio, ad aeternam poenam condemnatio. De primo Matth. 15: "Non est bonum sumere panem etc." Canibus, idest malevolis. Augustinus: "Habentes voluntatem peccandi gravari magis dico Eucharistiae perceptione, quam purificari." De secundo Sap. 1: "Perversae cogitationes separant a Deo etc." De tertio 1 Cor. 11: "Quicumque manducaverit hunc panem etc." Ambrosius: "Indignus est qui non devota mente accedit ad Eucharistiam, aut in voluntate peccandi manens reus est corporis et sanguinis Domini, idest ac si Christum occideret, punietur. De secundo genere malorum communicantium, scilicet de dolosis, sive hypocrisis, 2 Timoth. 3: "In novissimis diebus instabunt tempora periculosa, et erunt homines seipsos amantes: habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes." Speciem pietatis: Glossa: "idest religionis;" quia eadem Sacramenta habent cum piis: virtutem pietatis, idest caritatem abnegantes, multa scilicet mala occulte perpetrantes et manifesta fallaciter excusando: Tales similiter tria mala sequuntur: socii Judae traditoris efficientur, coram toto mundo confundentur, extra bonorum consortium projicientur. De primo Joan. 33: "Qui manducat panem meum, levabit contra me calcaneum suum." Hoc dicitur de Juda et de suis similibus: scilicet fictis Domini amicis: unde Glossa: "Qui manducat panem meum non ut proficiat, sed ut lateat, ille me conculcabit, idest tradet. Qui ergo vult latere in peccatis sub plena specie

religionis et communicationis, similis efficitur et socius Judae traditoris. De secundo Eccles. 1: "Ne sis incredibilis timori Domini, et ne accesseris ad eum duplici corde, nec fueris hypocrita in conspectu hominum, ne forte revelet Deus absconsa tua, et in medio synagogae elidat te, quoniam accessisti maligne ad Dominum, et cor tuum est plenum dolo et fallacia." Nahum 3: "Ecce ego ad te speciosa dicit Dominus, idest anima foris pulchra, hominibus speciosa, intus immunda: et revelabo pudenda tua in facie tua, et ostendam gentibus nuditatem tuam, et regnis ignominiam tuam, et projiciam super te abominationes tuas, et contumelias te afficiam." De tertio Matth. 13: "Vae vobis hypocritis, qui similes estis sepulcris dealbatis quae foris apparent hominibus speciosa intus autem plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitia, idest putredine et verme et foetore; sic et vos a foris quidem apparetis hominibus justii, intus autem pleni estis hypocrisis et iniquitate hypocrisis, idest amore vanae laudis: iniquitate, idest cupiditate temporalium et odio veritatis; et ideo praemittitur, "Vae vobis, idest extra bonorum consortium miserabilis projectio: Levit. 7: "Anima polluta hypocrisis, dicit Interlinearis, quae ederit de carnibus hostiae pacificorum, idest corporis Christi, quae oblata est Domino, peribit de populis suis, idest ejicietur de salvandis ad damnationem aeternae mortis. Sed ecce contra tria magna mala dat leve remedium divina clementia, quia spiritualis conclusio, scilicet bonum fieri de malo. Psal. 33: "Declina a malo, et fac bonum etc." Et ex frequenti bene agere fit homo bonus. Et cum bonus est, sequuntur eum tria bona: scilicet poenae debitae relaxatio, divinae gratiae restitutio, aeternae gloriae acquisitio. De primo 3 Reg. 1: "Si fuerit vir bonus, nec unus quidem capillus ejus in terra cadet, idest ab omni peccato erit immunis: Ezechiel. 53: "Si dixero impio, morte morieris, et egerit poenitentiam de peccato suo, vita vivet, et et non morietur." De secundo Psalm. 124: Bene fac, Domine, bonis et rectis corde." Prov. 12: "Qui bonus est, hauriet sibi gratiam a Domino." De tertio Matth. 24: "Euge, idest bene gaude, serve bone, quia in pauca, idest in bonis quae tibi commissa sunt, bene negotiatus es: supra multa te constitutam, scilicet aeterni gaudii bona." Intra in gaudium, ut scilicet ex omni parte perfruaris gaudio. Isa. 51: "Veniant in Sion laudantes, et laetitia sempiterna super capita eorum, quia causa aeternae laetitiae erit in Domini regis sui contemplatione. Jerem. 31: "Venient, et laudabunt in monte Sion, et confluent ad bona Domini." Tunc laetabitur Virgo Beata Maria praecentrix in choro caelesti: juvenes, scilicet omnes beati: senes, scilicet Angeli, isti Deum laudabunt, et in omnibus bonis, idest sine fine gaudebunt.

CAPUT XVIII.

De tertio genere indigne manducantium, scilicet de praesumptuosis.

“ Venite, comedite etc. ” Item, “ Quicumque manducaverit hunc panem etc. ” De tertio genere malorum indigne communicantium est hoc dicendum: scilicet de praesumptuosis, qui non timent communicare vel celebrare in magnis criminibus et manifestis. De his 1 Cor. 11: “ Qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, ” idest valde malum est illi. Unde sciendum quod duplex est effectus corporis Domini; scilicet bonitatis, quoad bonos: severitatis, quoad malos: et tamen ipsum semper immutabile et bonum in se manet, sed justo iudicio effectus ejus mutatur in his qui male eo utuntur. Augustinus: “ Sancta malis possunt obesse; quia qui manducat corpus Domini indigne, iudicium sibi manducat; quod res illa mala sit, sed quia malus quod bonum est, male accipit. Hujus rei exemplum est in sole et in vino: nam eandem solis lucem quam oculus sanus ad delectationem et confortationem, aeger suscipit ad turbationem: et vinum quod sanus homo ad jucunditatem et confortationem, febricitans accipit ad majorem infirmitatem, vel certe ad mortem. ” Hinc est quod indigne communicantes tria mala sequuntur: scilicet magna culpa, Dei offensa, multiplex plaga. Primum malum praesumptuose manducantium est magna culpa. Jerem. 11: Numquid carnes sanctae auferent a te malitias tuas, quibus gloriata es? ” Isidorus: “ Qui scelerate vivunt in Ecclesia Dei, et communicare non desinunt putantes se tali communione mundari, discant nil ad emendationem proficere sibi, dicente eodem Propheta: Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Numquid carnes sanctae auferent a te malitias tuas? ” quasi diceret, Non auferunt, sed augmentant. Hujus triplex est ratio: scilicet perversa intentio. Actionis enim voluntariae triplex est radix sive principium: vel natura, vel virtus bona, vel libido. Omnis actio cujus radix est natura vel virtus, bona est; cujus autem radix libido, mala est. Sed ejus qui in peccato mortali est scienter, et sumit corpus Christi, non potest esse radix natura: neque virtus aliquo modo dictaret quod aliquis rem tam pretiosam ac venerandam in loco vel vase immundo poneret. Unde peccatoris, qui corpus Domini sumens ponit in ore suo polluto et corpore, radix est libido, idest perversa intentio, ut lucri temporalis, vel vanae laudis, vel alicujus deceptionis. Secunda ratio culpae istorum est divini praecepti transgressio. Sicut

enim Dominus in statu innocentiae lignum vitae ad edendum concessit, et in statu culpae prohibuit, sic nobis in statu bono corpus Christi conceditur, et in malo prohibetur. Matth. 6: “ Nolite sanctum dare canibus, ” idest immundis peccatoribus: Levit. 21: “ Homo qui habuerit maculam, scilicet peccati, non offerat panem Domino, nec accedat ad ministerium ejus. ” Tertia ratio culpae istorum est maxima ingratitude. Quae enim potest esse major quam si quis habens Dominum, a quo accepisset quicquid boni haberet, et ipsum insuper morte sua de suspendio liberasset eundem Dominum in stabulum immundissimum inimici sui traditione duceret, et ibi conculcasset, et rursus occideret? Tanta ingratitude peccant, qui corpus Domini sumunt in peccato mortali. Psal. 34: “ Retribuebant mihi mala pro bonis, et odium pro dilectione mea. ” Et iterum Psal. 55: “ Conculcaverunt me inimici. Hebr. 10: “ Quanta putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est? ” scilicet in morte Christi. Ambrosius: “ Christum ille conculcat, qui libere peccat absque timore et poenitentia, et qui eo indigne participat. ” Idem: “ Qui indigne Christum sumit, idem est ac si interficiat. ” Augustinus: “ Quam temerarium est quamque nefarium est cruentis manibus intemeratae Virginis tractare filium? Quis auditus sustineret aurium? quis oculus non confunderetur ad intuitum? cujus mens non raperetur in excessum, ubi mundi pretium mittitur in sterquilinum? Non enim minus est detestabile in os pollutum, quam in lutum mittere Dei filium. ” Secundum malum istorum est magna Dei offensa. Zach. 1: “ Ira magna ego irascor super gentes opulentas, quia ergo iratus sum parum, ipsi vero adjuverunt in malum, ” quasi diceret Dominus, Parum irascor hominibus propter peccata quae committuntur in proximum, sed maxime eo quod peccat in Deum. 1 Reg. 2: “ Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus; si autem in Deum, quis orabit pro eo? ” Glossa, “ Quanto major gloria, tanto major offensa: ” Malach. 1: “ Ad vos, o Sacerdotes, qui despicitis nomen meum, et offertis super altare meum pollutum panem: ” Glossa, “ Corripit sermo divinus Episcopos et ministros Ecclesiae negligentes, et omnes qui Christi nomine censentur, cur nomen despiciant: quibus aperit causas offensae, quod pollutum panem offerunt. ” Polluit enim panem, idest corpus Christi, qui indigne accedit ad altare, et mensam Domini si non scelerata voce, scelerato opere despicit; et dum Sacramenta violantur, ipse cujus est Sacramentum, violatur. Tertium malum istorum est multiplex plaga, et gravis et justa Dei vindicta. Sicut enim ab antiquo filiis Israel maximum erat peccatum, et pessimiarum causa maledictionum, quod per idolatriam Deum projecerunt, et postea Judaeis impiis quod

Christum non susceperunt: sic modo Christianis maximum est peccatum et causa plagarum, quod corpus Salvatoris indigne suscipiunt. Gregorius: "Creator omnium per incarnationis mysterium Judaeam visitare dignatus est; sed quia non cognovit tempus visitationis suae, ideo gentibus frequenter in praedam data, novissime Romanis tradita est, et venerunt super eam omnia genera maledictionum, quae in libro legis scripta sunt: similiter his qui gratiam Dei ingrati accipiunt, certa est damnatio." Si enim quis irritam legem Moysi fecerit, sine ulla miseratione moritur, quanto deteriora supplicia meretur qui filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit? Haec supplicia possunt dici triplices plagae: prima multa damna spiritualium bonorum: secunda sterilitas terrae, sive caristia temporalium: tertia pestes corporum, et strages hominum. De prima Thren 1: "Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus, quia vidit gentes ingressas sanctuarium tuum, de quibus praeceperas ne intrarent Ecclesiam tuam:." Glossa: "Hostis antiquus ad desiderabilia Ecclesiae manum mittit, et spiritualem ornatum aufert in membris suis, fidem contaminans, baptisma rescindens, id est gratiam in baptismo datam, doctrinam corrumpens, corpus et sanguinem Christi indigne tractans, vel vasa pretiosa, id est oves Christi quasi lupus devastans et causa tanti mali redditur, quia gentes, id est carnem amantes, et Christi circumcisionem non habentes, ministri altaris efficientur." De secunda plaga Deut. 28: "Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut facias omnia mandata ejus, venient super te omnes maledictiones istae. Maledictus fructus terrae tuae, armenta bovum tuorum, et greges ovium. Mittet Dominus super te famem, esuriem et increpationem in omnia opera tua." Hae plagae venient, si audire nolueris mandata Dei, scilicet praecipue de corpore Domini indigne tractando, secundum illud Levit. 21: "Homo qui habuerit maculam peccati, non offerat panem Deo, nec accedat ad ministerium ejus." Genes. 5: "Quia comedisti de ligno, ex quo praecepi ne comederes, maledicta terra in opere tuo, spinas et tribulos germinabit tibi." De tertia plaga. 1 Corinth. 11: "Probet seipsum homo etc. Qui enim manducat indigne, iudicium sibi manducat etc., id est ad iudicium mortis se obligat: et multi alii propter scelus unius saepe feriuntur: unde sequitur: "Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi, scilicet somno mortis, vel Dei verberare, vel praeliorum adversitate. Num. 11: "Adhuc carnes erant in dentibus eorum, et ecce furor Domini excitatus in populum percussit eum plaga magna." Sed ecce contra has plagas et omnia jam dicta mala, triplex remedium. Primum est emendatio vitae per poenitentiam voluntariam: secundum est correctio malitiae

per superiorum disciplinam: tertium mutatio incorrigibilis personae per justitiae districtiorem. De primo Joel. 1: "Depopulata est regio, luxit humus, id est habitatores humi, quia periit messis agri, id est spiritualia et temporalia. Accingite vos, et plangite Sacerdotes, ululate ministri altaris, et ingredimini et cubate in saccis." Accingite vos Sacerdotes et ministri cingulo poenitentiae, et plangite, puro corde, ulutate, in confessione et oratione, ingredimini Ecclesiam, per poenitentiam, unde existis per culpam cubate in sacco, id est delicias, quibus offendistis, per vitae austeritatem recompensate, ut iram Dei possitis mitigare. De secundo Malach. 5: "Ecce venit Dominus quasi ignis conflans, scilicet per justos Praelatos, et purgabit filios, Levi, id est ministros altaris, et erunt Domino offerentes sacrificia, et sic utique placatus mitigabitur ira ejus. De tertio Ezech. 21: "Judicabo vos, dicit Dominus, et subjiciam scepro meo, et eligam de vobis transgressores et impios, scilicet ad abjiciendum qui in malo perseverant, id est incorrigibiles, dicit Glossa, ut scilicet loco eorum justis restituantur." Isa. 1: "Convertam manum meam ad te, et excoquam ad purum scoriis tuam, et auferam omne stannum tuum, et restituum iudices tuos sicut fuerunt prius, et consiliarios tuos sicut antiquitus, scilicet tempore Moysi et Machabaeorum et Apostolorum: post haec vocaberis civitas justis, urbs fidelis." 1 Machab. 4 cogitavit Judas de altari holocaustorum, quod profanatum fuerat, quid de eo faceret; et incidit ei consilium, bonum ut destrueret illud, ne forte esset illis in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes: et demoliti sunt illud, et posuerunt lapides in monte domus in loco apto, quosque veniret propheta, et responderet de eis, et acceperunt lapides integros secundum legem, et aedificaverunt altare novum secundum id quod fuit prius.

CAPUT XIX.

De secundo modo manducandi spirituali tantum.

"Venite, comedite etc." Thema proprium, "Patres nostri omnes eandem spiritualem escam manducaverunt." 1 Cor. 10, id est omnes boni veteres in manna cibum invisibilem, scilicet Christum spiritualiter intellexerunt, crediderunt, gustaverunt et ab aeterna morte per eum sanati sunt. Secundus modus manducandi Christum est spiritualis tantum: isto modo omnes salvati ab initio mundi manducaverunt, et salvandi mandu-